

Новомосковський фаховий кооперативний коледж економіки та права
ім. С.В. Литвиненка

Дисципліна: «Товарознавство непродовольчих товарів»

Спеціальність: «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Лекція № 18 Швейні вироби

П Л А Н	
	1. Поняття про швейні вироби, напрями розвитку асортименту
	2. Номенклатура деталей одягу
	3. Матеріали, що застосовуються для виготовлення
	4. Етапи виготовлення швейного одягу

Література:

1. *Войнаш Л.Г., Байдакова Л.І., Діаніч О.Г. та ін.* Товарознавство непродовольчих товарів. Ч. 1. – К.: НМЦ “Укоопосвіта”, 2004.
2. *Войнаш Л.Г., Байдакова Л.І., Діаніч О.Г. та ін.* Товарознавство непродовольчих товарів. Ч. 2. – К.: НМЦ “Укоопосвіта”, 2004.

Викладач: Правда Н.В.

1. Поняття про швейні вироби, напрями розвитку асортименту

Одяг, до якого належать швейні, трикотажні та хутряні вироби, є товаром першої необхідності і представляє собою сукупність виробів, якими щоденно користується людина.

Одягу притаманні дві основні функції: він є засобом захисту тіла людини від несприятливих природних умов, а також предметом прикрашання людини. Одяг належить до складної товарної групи непродовольчих товарів і в загальному обсязі їх товарообігу займає близько 30 %.

Залежно від способу виробництва розрізняють одяг, виготовлений за технологією швейного, трикотажного або хутряного виробництва.

Швейні вироби виготовляють за технологією швейного виробництва на підприємствах швейної промисловості, об'єднаннях і в закритих акціонерних товариствах, власних і спільних підприємствах, ательє індивідуального пошиття, які належать до галузі легкої промисловості і включають предмети одягу і вироби, що не належать до одягу: постільну й столову білизну, штори, фіранки, чохла, мішки тощо.

Основну масу швейних виробів за призначенням становить побутовий, спортивний і робочий одяг.

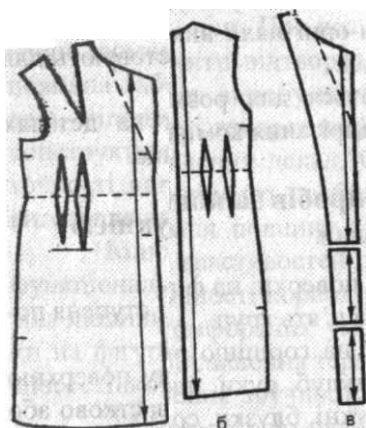
Швейна промисловість України посідає друге місце в легкій промисловості, після текстильної. Основним її завданням є збільшення випуску продукції високої якості, конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках, яка користується попитом у населення. Для розв'язання цього завдання необхідно удосконалювати швейне виробництво. Швейна промисловість України - одна із небагатьох галузей легкої промисловості, яка за останні роки, незважаючи на економічну скруту, постійно збільшує обсяг випуску продукції. Більшість підприємств швейної промисловості в 90-х роках здійснили модернізацію технічного оснащення, комплексну механізацію й автоматизацію виробництва, обладнали потоки імпортом швейним обладнанням і технологіями з використанням ПЕОМ для підготовки тканин до розкрою, розробки конструкції одягу, визначення площ лекал, матеріалу верха, виготовлення лекал і обкрейдників, розкроювання матеріалів, розрахунку виробничого потоку.

Така робота дозволила поповнити високоякісними і модними виробами сучасних конструкцій із вітчизняних матеріалів асортимент чоловічих і жіночих пальт, костюмів, суконь, спідниць, блузок, різноманітного одягу для відпочинку.

Одягом масового пошиття користується близько 90 % населення України.

З метою забезпечення попиту населення в перспективі передбачається випуск швейних виробів з урахуванням сегментації споживачів одягу: для дітей, молоді, людей похилого віку, спорту, туризму. Значну увагу приділено покращанню художнього оформлення текстильних матеріалів, моделюванню і конструюванню одягу.

2. Номенклатура деталей одягу

Деталі верху пальто: а - пілочка; б - спинка;

Поясні вироби включають такі деталі: верхню і нижню половину штанів, полотнища спідниці, відкосок, гульфік, пасок, лею

Деталі оздоблення: бейка, пати, погони, хлястик, рюші, волани, жабо, краватка, вставка, аплікації.

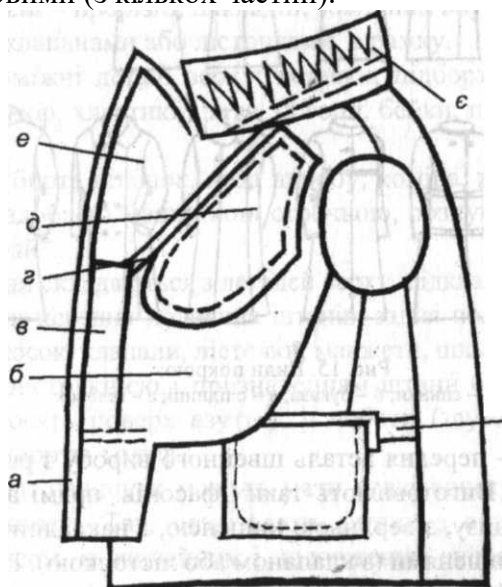
Визначення деталей одягу наведено у ДСТ України 2023-91 "Деталі швейних виробів. Терміни та визначення".

Залежно від призначення деталі одягу групуються: деталі верху, підкладки, прокладки.

Деталі підкладки аналогічні за назвами деталям верху виробів. Деталі прокладки (рис. 14) включають бортову і волосяну прокладки, плечові накладки, прокладку коміра, під петлі, пасок, бортову кромку, поздовжники під кишені.

Вироби, що входять у четверту і п'яту групи, виготовляють трикотажним способом. Вони можуть бути суцільнов'язаними або зшитими з окремих деталей.

Залежно від моделі деталі можуть мати різну форму і розміри, бути суцільними або складовими (з кількох частин).

Види прокладок: а - бортова кромка; б - бортова прокладка; в - прокладка під петлі; г - окантовка волосяної тканини; д - волосяна прокладка; е - прокладка лацкана; є - прокладка коміра; ж - дольовик під кишеню

Пілочка - передня деталь швейного виробу з розрізом донизу (див. рис. 15, г). Виготовляють таких фасонів: прямі або із заокругленими краями знизу, з верхньою кишенею, з накладними або прорізними боковими кишенями (з клапаном або лісточкою). Пілочки форми фантазі можуть бути з відрізними бочками, відрізними по лінії талії, прямими або фігурними з

(настрочними, пришивними або відлітними) кокетками. Передній край пілочки називається бортом. До краю борта пришивають підборт (із основної тканини). Верхню частину борта з підбортом відвертають назовні по лінії перегину. Ця частина борта називається лацканом. Лацкани можуть бути вузькими або широкими, з прямими, заокругленими, тупими або гострими кінцями. Залежно від виду виробів одна пілочка закриває другу на певну кількість сантиметрів. Так, у одnobортних виробів величина півзаносу становить 4 - 5 см (у пальт), 2 - 3 см (у піджаків); у двобортних виробів величина півзаносу - 10 - 12 см.

Спинка може бути зі швом посередині, суцільна, відрізна по лінії талії, зі складками, хлястиком, із шліцею посередині, на кокетці (див. рис. 15, а).

Рукава - вшивні, реглан - суцільнокроєні зі спинкою або пілочками; одно-, дво- або тришовні. Низ рукавів може бути прямим, звуженим, з манжетами, складками, зборками, шліцею.

Комір складається із верхнього та нижнього (підкоміра), може бути суцільнокроєним із підбортами, відкладним, пристібним, широким, вузьким з напівокруглими або гострими кінцями.

Кишені - прорізні, накладні, зовнішні, внутрішні, передні, задні, бокові, з клапанами або лісточками, в рамку.

Допоміжні деталі верху: вставки, підборти, планки, кокетки, манжети, підзор, хлястики, пати, погони, бейки, пілкотримач, вішалка тощо.

Краї борта пілочок, низа виробу, коміра, клапанів кишень можуть бути оздоблені машинною строчкою, розпушкою або оброблені „в чистий край”.

Штани складаються з деталей верху, підкладки і докладу. Деталі верху штанів: передня половина штанів, задня половина штанів, пояс, гульфік, відкосок, клапани, лісточка, манжети, шльовки.

За конструкцією і призначенням штани бувають таких видів: навипуск (носять поверх взуття); у чоботи (звужені нижче коліна); спортивні - шорти, гольф.

Штани навипуск можуть мати деякі конструктивні й декоративні відмінності. Так, розрізняють штани з відрізним і суцільно-кроєним поясом, із звичайним і подовженим спереду кінцем пояса, з хлястиками різних видів, з манжетами внизу і без манжет, з різними кишенями (бокові, задні), можуть бути різними за шириною, а передні половини - мати шовкову підкладку.

Половина штанів - деталь штанів (ліва та права), що вкриває нижню частину тулуба й ногу.

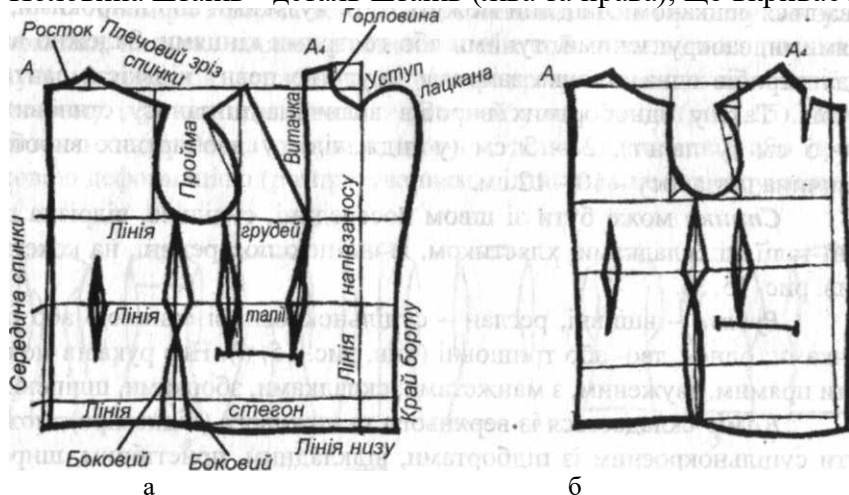

Рис. 16. Креслення основи (пілочок і спинки): а - жіночого жакета; б - чоловічого піджака

Відкосок - деталь штанів для обробки потаємної застібки передньої половини штанів, на яку пришиваються гудзики для застібки, застібки-блискавки, кнопки.

Гульфік - деталь штанів для обробки застібки, на якій зроблено петлі для потаємної застібки.

Шльовки - деталь штанів для закріплення паска на поясі штанів. Залежно від моделі штани можуть мати чотири - шість шльовок.

Пояс - деталь штанів для фіксації виробу на талії; може бути пришивним або настрочним.

Назва деталей підкладки аналогічна деталям верху. Підкладку передніх половин штанів викроюють вузкою за тканину верху на 0,5 - 0,7 см і коротшою на 10 - 15 см.

Деталі підкладки клапанів, шльовок, хлястиків, гульфіка і обшивки банта, підзори, а також

обшивки для низу штанів викроюють із підкладкової тканини під колір верху, а підкладку пояса, відкоска - з тканини рукавної підкладки (піджака).

При розробці конструкції одягу використовують розмірні ознаки тіла людини, наведені в розмірно-зростових стандартах, і припуски. Внутрішня форма одягу та її лінійні розміри визначаються формою і розмірами тіла людини. Як правило, будь-який вимір одягу, більший за відповідну розмірну ознаку фігури на деяку величину, називається припуском. Форма одягу, силует, відповідність моделі значною мірою залежать від того, наскільки правильно вибрані й встановлені величини припусків при розробці її конструкції.

Припуски на вільне облягання передбачені як за шириною виробу (за лініями ший, грудей, талії, стегон, пройми горловини), так і за довжиною. Величини припусків на вільне облягання на різних ділянках одягу неоднакові і залежать від виду одягу, моделі (силуету, форми, художнього оздоблення), властивостей матеріалу (розтяжності, пружності, формувальних властивостей). Величини припусків на вільне облягання на різних частинах одягу наводяться в методиках конструювання. При розробці конструкції обов'язково передбачають припуск на товщину матеріалів одягу (основних, докладних, теплозахисних).

Композиційні припуски складаються із суми припусків на вільне облягання (за лінією грудей, талії, стегон) і припусків на товщину матеріалу. Крім композиційних припусків, у конструкції одягу передбачають припуски на шви, на підгинання країв одягу, обов'язково враховують зсідання матеріалів у процесі виготовлення одягу.

3. Матеріали, що застосовуються для виготовлення

Усі матеріали, що використовуються для виготовлення швейних виробів за цільовим призначенням, поділяють на сім груп: основні, підкладкові, докладні, теплозахисні, матеріали для скріплення деталей одягу, фурнітуру, оздоблювальні.

Основні матеріали використовуються для виготовлення всіх деталей верху швейних виробів. Найчастіше використовують тканини і трикотажні полотна, асортимент яких детально описано у відповідних розділах цього підручника.

Підкладкові матеріали. У швейних виробках використовують підкладкові тканини, трикотажні полотна й штучне хутро. Із тканин найчастіше використовують тканини із штучних ниток (віскозних, ацетатних, триацетатних), бавовняних (ситець) і напівбавовняних (уток із бавовняної пряжі, основа із комплексних віскозних ниток), а також капронові тканини. Підкладкові тканини повинні бути гладкими. Виготовляються переважно атласним, саржевим, рідше жаккардовим переплетеннями з довгим перекриттям і значним застилом ниток, що утворюють опорну (лицьову) поверхню. За обробкою більшість підкладкових тканин гладкофарбовані, рідше - меланжеві й строкаті.

Як підкладку широко застосовують основов'язані трикотажні полотна із синтетичних ниток. Вони досить міцні, малорозтяжні і гладкі, мають гарні гігієнічні властивості (за рахунок петельної структури), не осипаються.

Штучне хутро використовують як підкладковий матеріал у демісезонних і зимових швейних виробках. Воно буває трикотажне і ткане. Для ґрунту використовують бавовняну пряжу і синтетичні нитки, ворс отримують із синтетичних і штучних ниток. Ткане хутро виготовляють основоворсовим переплетенням, трикотажне - на спеціальних машинах методом в'язання - ув'язують у петлі основи пучки волокон, або в'язуть основу з одночасним формуванням плюшевих петель (потім нитки плюшевих петель розрізають, розчісують і одержують ворс штучного хутра).

Докладні матеріали використовують для надання форми окремим деталям швейних виробів, а також зміцнення основних його деталей і зменшення розтяжності при носінні. Особливістю докладних матеріалів є підвищена жорсткість, що забезпечується волокнистим складом, структурою тканини, нанесенням апретів і просочуванням. Деякі докладні матеріали мають клейове покриття. Використовують лляні і напівлляні бортовки, бавовняні бортовки з вмістом вовняних і хімічних (синтетичних) волокон.

Волосяна тканина використовується для надання пружності пілочкам виробу (пальта, костюми) в області грудей. Вона буває натуральна і штучна. Натуральну волосяну тканину виготовляють полотняним переплетенням із сурової вовняної пряжі для основи і кінського волоса (обруб хвостів і гриви) для утоку (ширина тканини до 30 см). Для штучної тканини використовують для утоку капронові жилки (мононитки). Якість її нижча за натуральну.

Як докладні матеріали використовують коленкор (бавовняний міткаль з просоченням) для зміцнення країв деталей, а також флізелін та прокламелін (клеєні неткані полотна на волокнистій основі) для дублювання деталей швейних виробів (пілочок, коміра, планок, манжет, клапанів, лісточок тощо). Флізелін з клейовим покриттям використовують для фронтального дублювання деталей швейних виробів.

Теплозахисні матеріали застосовують для виготовлення утеплювальних прокладок зимового одягу й головних уборів. Це вата, ватин, поролон або об'ємні клейові, в'язально-прошивні і голкопробивні неткані утеплювачі.

Найбільше застосовуються трикотажні, полотна-прошивні й голкопробивні ватини, вовняні і напіввовняні (з додаванням синтетичних волокон). В останні роки широко використовуються вітчизняні й імпорتنі об'ємні клеєні і в'язально-гірошивні утеплювальні матеріали на базі поліефірних і поліакрилонітрильних волокон з проклеюванням полівінілацетатним клеєм або латексом на основі акрилонітрилу.

Поролон (пінополіуретан) - м'який, високопористий, легкий і пружний матеріал з високими теплозахисними властивостями. Використовують самостійно або для дублювання з тканинами, нетканями (матеріалами, штучним хутром).

Штучне хутро, рідше натуральне хутро і пух птиць, також використовують як утеплювальні матеріали. Вони надають швейним виробам гарних теплозахисних" властивостей, пружності,

об'ємності (пух).

Матеріали для скріплення деталей швейних виробів. Розрізняють ниткові і клейові з'єднання деталей і вузлів швейних виробів. Основним матеріалом для з'єднання деталей є швейні нитки: бавовняні, із натурального шовку, хімічних волокон (віскозні, капронові, лавсанові). Найчастіше використовуються бавовняні нитки таких торговельних номерів - 10, 20, 30, 40, 50, 60, 80, 100. Торговельний номер є умовним і характеризує товщину ниток. Чим вище номер, тим тонші нитки. Виготовляють нитки із високоякісної бавовняної гребінної пряжі у 2, 3, 4, 6, 9 і 12 скруток. Основні операції виготовлення ниток - трощення (складання 2 - 3-х ниток), скручення та обробка. Обробка включає відварювання, вибілювання, фарбування, апретування, ло-щення і полірування. Виготовлять також матові (вкривають технічним маслом і тонким шаром парафіну) і глянцеві нитки (просочують апретом на базі крохмалю, клейових матеріалів, воску, стеарину і полірують щітками, що крутяться). Залежно від вмісту в апреті крохмалю випускають нитки м'якої і жорсткої обробки. Відповідно до обробки розрізняють сурові, білі, чорні й кольорові нитки.

Нитки із натурального шовку (швейний шовк) виготовляють із шовку-сирцю подвійною скруткою: спочатку кожен нитку окремо скручують в один бік, а потім складують у три нитки і скручують їх у протилежний бік. Потім їх відварюють, вибілюють або фарбують. Товщина ниток позначається такими умовними торговельними номерами: 65 (17,4 текс); 33 (31 текс); 18 (57,7 текс).

Нитки використовують залежно від товщини: номери 65 і 33 - для з'єднання деталей із тонких тканин; 18 (потовщені) - для машинного обкидання петель, пришивання гудзиків і оздоблювальної строчки на виробих із вовняних тканин.

Нитки із хімічних волокон і ниток (віскозні з комплексних ниток, синтетичні з комплексних капронових і лавсанових ниток, армовані з синтетичних ниток з іншими комплексними нитками) за своєю будовою і обробкою аналогічні швейному шовку (додатково їх обробляють антистатичними препаратами).-Синтетичні нитки практично не зсідуються, мають високу міцність, стійкі до витирання.

Армовані швейні нитки мають осердя з капронових і лавсанових комплексних ниток і оплетення із бавовни або полінозних волокон. Синтетичне осердя забезпечує міцність і зносостійкість; зсідання при кип'ятінні у 2 - 10 разів менше, ніж у бавовняних ниток. Такі нитки з успіхом замінюють бавовняні при виконанні усіх швейних операцій.

У швейних виробих, крім ниткових з'єднань деталей, використовують клейові, що набувають усе більшого розповсюдження і застосування в сучасних технологічних процесах. Застосовують такі основні види клеїв: поліамідні (ПА), поліетилен високого тиску (ПЕВТ), полівінілхлоридні (ПВХ) і полівінілбутиральні (ПВБ). їх виготовляють у вигляді порошків, паст, плівок, нерідко наносять безпосередньо на прокладкові матеріали (тканини, флізелін, прокламелін, фільц, волосяні, дублюючі прокладки). Використовують також клейові нитки. Окремі деталі виробів (пілочки, клапани, лісточки) фронтально дублюють з прокладковими матеріалами, на які нанесено клейове покриття.

У швейній промисловості широко застосовуються апарати і напівавтомати для повузлової обробки виробів, складання і з'єднання деталей з допомогою термопластичних клеїв (загини країв і шлиць,

низу рукавів, обробки і складання лісточка піджака, обробки і складання клапанів, дублювання деталей тощо).

Одягова фурнітура. Як фурнітуру для застібки, прикріплення деталей, зміцнення й оздоблення швейних виробів використовують гудзики, застібки-блискавки, пряжки, кнопки, гачци і петлі.

Гудзики за призначенням поділяють на: пальтові, костюмні, для суконь, штанів, білизни, формені, дитячі; за розмірами: від 7 до 30 мм; залежно від матеріалу - пластмасові, металеві, керамічні, дерев'яні, комбіновані (метал з пластмасою, шкірою, тканинами, керамікою); за елементами прикріплення - з двома або чотирма отворами, розміщеними в центрі, а також глухі, з вушком; за способом виготовлення - литі, пресовані, механічно оброблені, штамповані й збірні.

Гудзики для чоловічого одягу мають просту форму і оздоблення (круглі, плоскі, з невеликим заглибленням або опуклістю); для жіночого одягу - різноманітної форми (круглі,

овальні, трикутні, чотирикутні), з різною обробкою лицьової поверхні (гладкі, з рельєфним рисунком, опуклі), кулеподібні, циліндричні тощо.

Дитячі гудзики можуть мати форму футбольного м'яча, бути плоскими, рельєфними, з різноманітними рисунками (емблемами). На лицьову поверхню рисунок наноситься карбуванням, гравіруванням або насічкою.

Найширшим є асортимент гудзиків із пластмас.

Гачки і петлі, що застосовують у швейному виробництві, поділяють для суконь і штанів. Для суконь гачки виготовляють із вуглецевого сталюого дроту або з дроту із мідно-цинкових сплавів (латуні). Для захисту від корозії гачки і петлі із вуглецевої сталі лакують, а латунні вкривають нікелем або сріблом. Залежно від розміру вони поділяються за номерами: 2 - довжина гачка 24, ширина 12,5 мм; 3 - довжина 20, ширина 12,5 мм; 5 - довжина 16, ширина 10 мм; 6 і 7 відповідно - довжина 11 і 9, ширина 9 і 7 мм.

Гачки і петлі для штанів бувають дротяні і штамповані (з низьковуглецевої сталі), за оздобленням - лаковані й окисовані: № 11, 12 і 13 відповідно - довжина 20, 20,5 і 18 мм.

Кнопки для швейних виробів виготовляють із низьковуглецевої сталюї, латунної або алюмінієвої стрічки одного типу КШ таких розмірів: 6,5; 9,0; 11,0; 14,0; 16,0; 18,0 мм. Розмір визначають за діаметром блочки (головки). За оздобленням бувають нікельовані, окисовані, лаковані й анодовані (із алюмінію).

Пряжки виготовляють з металів (алюмінію, латуні, сталі) і і пластмас (поліефірів, полістиролу, поліамідів). На поверхню наносять декоративні покриття. Пряжки бувають без язичка (пластмасові) та з язичком різної форми (металеві), суцільні або складені. Розміри пряжок від 25 до 76 мм і більше (діаметр або довжина більшої сторони).

Застібки-блискавки розрізняють за матеріалом зубців (ланок), конструкцією, шириною замкнених ланок і довжиною.

Зубці у застібках-блискавках виготовляють із пластмас (поліаміди і поліефіри) і металу (латунь, сталь, нейзильбер). За конструкцією бувають роз'ємні і нероз'ємні, з різною шириною зубців (від 3,2 до 8 мм) і довжиною (від 70 до 1800 мм).

Оздоблювальні матеріали. З цією метою використовують стрічки, тасьму, шнури, мереживо, а також тканини, трикотажні полотна, замшу, хутро, гудзики, бісер тощо.

Стрічки - ткані смужки різної ширини, виготовлені на спеціальних стрічковоткацьких верстатах із двох взаємно перпендикулярних систем ниток основи й утку. Стрічки, як і тканини, бувають гладкофарбованими або строкатими, полотняного, саржевого, атласного, дрібновізерункового, жаккардового та комбінованого переплетень, за призначенням докладні й оздоблювальні. Докладні стрічки використовують для оздоблення виробу з внутрішнього боку, надання йому закінченого вигляду, збільшення терміну носіння окремих виробів (для штанів, корсажні, корсетні, стрічки для гудзиків, гачків тощо).

Тасьма - плетена або в'язана смужка певної ширини, строката або гладкофарбована. Виготовляється з бавовняних, вовняних та віскозних пряжі і ниток, нерідко застосовуються гумові нитки. За призначенням - докладна й оздоблювальна.

Шнури виготовляють плетені й скручені. Плетені шнури виготовляють так само, як і тасьму. Осердя із бавовняної пряжі обплітають віскозними або капроновими нитками на плетільних машинах.

Скручені шнури виготовляють способом скручування товстих вовняних або віскозних пасом діаметром 1,5-6 мм, фарбування однотонне або строкате.

Мереживо - це прозорий візерунковий виріб з ниток, виготовлений ручним або машинним способом. Ручне мереживо буває плетене, сотове (шите) або в'язане у формі краю, прошивки, мотиву, штучних виробів (комірці, вставки). Машинне мереживо виготовляють на спеціальних плетільних і мереживних машинах, а також вишите.

4. Етапи виготовлення швейного одягу

Проектування швейних виробів

Промислове виробництво швейних виробів складається із двох етапів: проектування і виготовлення. На першому здійснюється розробка первинного зразка (моделі) швейних виробів і необхідної для нього технічної документації. Проектування включає процеси моделювання і конструювання, якими займаються художники-модельєри і художники-конструктори будинків мод та художньо-технічних лабораторіях швейних підприємств.

На другому етапі здійснюється впровадження моделі у виробництво (виготовлення швейних виробів за первинним зразком або його тиражування). Тиражування швейних виробів може бути дрібними партіями (серіями), (200 - 300 одиниць), середніми серіями (500 - 600 одиниць), великими серіями (до 2000 одиниць) і масовим (більше 2000 одиниць).

При масовому виробництві необхідно часто змінювати моделі, без чого неможливо задовольнити попит населення на різноманітний модний одяг.

Моделювання швейних виробів

При масовому виробництві швейні вироби виготовляють за спеціально розробленими і затвердженими зразками - моделями. Моделі розробляють художники-модельєри і художники-конструктори в будинках мод або в художньо-технічних лабораторіях швейних підприємств. Термін „модель” означає зразок одягу конкретного виду (пальта, плаща, костюма), які мають певну форму, виконані із конкретного матеріалу із застосуванням відповідного оздоблення. На всіх наступних етапах виробництва модель служить еталоном, якому повинен відповідати кожний виріб даної серії.

Створювані художниками-модельєрами моделі одягу повинні відповідати різноманітним вимогам. З одного боку, вироби як предмети особистого користування мають бути красивими, модними, відповідати призначенню, зовнішньому вигляду споживача; гігієнічними, зберігати форму і розміри протягом усього періоду експлуатації. З іншого боку, моделі повинні відповідати економічним і технологічним можливостям сучасного масового виготовлення одягу. Під час розробки моделей враховують споживні вимоги майбутнього виробу, особливості цих вимог у зв'язку із соціальними, віковими, морфологічними характеристиками групи споживачів, їх способом життя, тичками. Кожна модель, яку розробляє художник-модельєр, адресуються певній групі споживачів.

Розпочинаючи розробляти моделі, фахівці будинку мод вивчають умови роботи фабрик, їх технічне оснащення, забезпеченість тканинами та іншими матеріалами. З урахуванням специфіки роботи кожного підприємства розробляються нові моделі одягу.

Моделювання одягу включає декілька етапів: розроблення ескізу моделі, макетування і виготовлення моделі із запроєктованого матеріалу.

Розроблення ескізу. Ще до початку роботи художник-модельєр проводить аналіз асортименту аналогічних виробів, вимог до них, властивостей матеріалу, напрям розвитку моди. Потім переносить свій ідентифікатор на папір. В ескізі визначаються всі особливості майбутньої моделі (форма, лінії, пропорції, намічається її конструкція).

Макетування. Макет являє собою об'ємне зображення виробу, що дає більш чітке, ніж ескіз, уявлення про форму, композицію і конструкцію. Макетування виконують шляхом прикріплення паперу або спеціальної макетної тканини на манекен. При цьому проробляють об'ємну форму виробу, відшуковують оптимальне конструктивне рішення, уточнюють композицію, місце розташування оздоблення на виробі. Після цього розробляють і виготовляють лекала.

Завершальний етап - створення моделі із запроєктованого матеріалу. За лекалами розкрояють тканину і виготовляють зразок виробу на певну фігуру (манекенницю). Виготовлені зразки одягу затверджують на художньо-технічних радах будинків мод, а після їх затвердження розробляють нормативну документацію для впровадженні її в масове виробництво.

Основою моделі є силует і форма. Силует є провідним елементом у створенні форми виробу і залежить від напрямку моди. (пиустром називають зовнішні обриси або контур, подібний до тіні виробу.

Силует характеризується висотою і шириною плечей, мірою прилягання виробу в талії,

довжиною і шириною низу.

Залежно від міри прилягання виробу в талії розрізняють чотири основні силуети (рис. 11): прилеглий у талії (лінія талії підкреслена); напівприлеглий (ледь згладжений у талії контур); прямий (ширина виробу за лінією грудей, талії та низу однакова); вільний (виріб розширений від лінії плечей донизу). Кожний силует може мати різні варіанти. Наприклад, Н-подібний (вузький прямий з підкресленою лінією талії), Х-подібний (з розширеною лінією плечей, підкресленою лінією талії, стягнутою паском, широким низом), У-подібний (прямий, звужений донизу з розширеною об'ємною лінією плечей). Кожному періоду часу характерний, відповідно до моди, власний силует.

Лінія плечей у виробках буває прямою, розширеною, спрямленою, підведеною, аркоподібною (у рукавах реглан). Спрямлена лінія досягається за рахунок крою, прямих кокеток, плечевих накладок (пат, погонів). Плечі можуть підкреслюватися зборками і складками.

Лінія талії може бути підкреслена, підвищена або занижена. Вона визначається з допомогою крою, зав'язаного паска, паска з пряжкою. Довжина і ширина внизу залежить від виду швейних виробів, статі і віку споживачів. Швейні вироби розрізняють за довжиною: максі - довга спідниця (до кісточки), міді - спідниця нижче колін, міні - коротка спідниця, до середини стегон. Із зміною моди змінюється і довжина й ширина виробів. Низ виробів також може бути оформлений по-різному: прямий, розширений донизу, „кльош“, „дзвін“ тощо. Традиційно довга спідниця вважається святковою (театральною, весільною). У всіх інших випадках визначається модою і статево-віковою ознакою споживачів.

Композиція модних швейних виробів завжди будується з урахуванням провідного (модного) силуету і підкреслення провідної модної лінії (плеч, талії і стегон, довжини і ширини виробів).

За формою розрізняють швейні вироби класичної форми, спортивної і форми фантазі.

Швейні вироби класичної форми мають прилеглий або напівприлеглий силует, нескладну конструкцію, прямі лінії, вшивні рукава, лінія талії розташовується на природному місці, декоративне оздоблення практично відсутнє.

Швейні вироби спортивної форми відрізняється від строгої більш складними конструктивними і декоративними лініями і деталями різних контурів, прямим і вільним силуетом, що підкреслює спортивність фігури людини. Для спортивного одягу характерні накладні кишені різної форми і розмірів, паски, хлястики, кокетки (накладні, відлітні), манжети, пати, погони, складки.

Швейні вироби форми фантазі мають підкреслено декоративні форми і деталі, складні конструктивні лінії, складний крій, ошатність оздоблення, різноманітне розміщення талії (природне, вище або нижче).

Силует і форма швейних виробів є основою моделі і вирішуються кроєм. Крій швейних виробів визначається формою рукавів, коміра, застібки і кишень.

За кроєм рукавів вироби можуть бути зі вшитими рукавами, реглан, суцільнокроєні або комбіновані.

За формою коміра вироби бувають з коміром стійка, відкладним, відкладним на стійці, круглим, шаллю і фігурним.

За вирізом горловини вироби бувають з вирізом мисиком, каре (квадратним), круглим, еліпсоподібним.

За характером застібки - одно- або двобортним.

Складність обробки характеризується наявністю і кількістю відрізнених деталей (кокеток, клинів), швів, складок, оздоблювальних елементів, кишень, манжетів, а також характером обробки вузлів і деталей.

Форма швейних виробів, з одного боку, має об'ємно-просторову структуру, а з другого - поєднує елементи у структурі і художній цілісності (композиції). Об'ємно-просторова структура форми швейних виробів вирішується конструктивно і характеризується розмірами, пропорціями, співвідношенням їх окремих частин (деталей) за формою і розмірами відповідно до фігури людини. Естетичний бік форми, її виразність представляє композиція.

Композиція - з'єднання всіх елементів форми швейних виробів в єдине ціле, що відображає їх ідейно-художній зміст. Метою композиції є не просто створення функціональної і технологічно

досконалої форми, а й надання їй краси, гармонійного співвідношення частин і цілого.

Основними елементами форми, що входять у композицію, а також засобами для її побудови є лінії, пропорції, матеріал, маса, оздоблення, ритм.

Лінії створюють загальний і окремі контури моделі. Розрізняють три види ліній - силуетні, конструктивні й декоративні.

Силуетні лінії швейних виробів підкреслюють форму плечей, прилягання виробу в талії, довжину талії, облягання стегон, довжину виробу і його ширину, а також контурні лінії форми моделі в цілому.

Конструктивні - контурні лінії - форми швейних виробів в цілому і їх деталей, а також видимі лінії з'єднання частин і деталей (шви, складки).

Декоративні - лінії різних оздоблень, які мають лінійний характер (оздоблювальні шви, рельєфи, строчки, паски, клапани, хлястики, шнури, сугаж, вишивка).

Пропорції - правильне співвідношення розмірів окремих частин швейних виробів між собою, а також виробу в цілому. Вони, як і лінії, відіграють значну роль при розробці моделі, впливають на композицію швейних виробів.

Матеріал - найважливіший елемент, що й визначає форму моделі.

За пластичністю матеріалу художник, розпочинаючи роботу над моделлю, виявляє характер основних ліній і композицію майбутнього виробу. Матеріали можуть бути м'якими і пластичними, жорсткими і ламкими, що дає можливість створити плавні або ломані обриси моделей.

Від фактури матеріалу (гладка, шорстка) залежать об'ємність і маса одягу. Матеріали з гладкою фактурою зорозово зменшують масу й об'єм одягу, надають йому легкості. Матеріали з вираженою рельєфною фактурою (ворсові) збільшують об'ємність і масу одягу, створюють враження масивності й щільності.

Маса - зорозово сприйняття об'ємності одягу в цілому і його частин. Мінімальна маса сприймається при найменшій формі, наближеній до лінійної об'ємності. Збільшення розмірів коміра, кишень зорозово зменшує масу. Велике значення має комір, величина заповнення рисунком площі матеріалу.

Ритм - закономірне чергування елементів форми і інтервалів між ними.

Симетрія й асиметрія - важливі засоби зв'язку елементів і форми, що надають їй виразності, статичності або динамічності.

Оздоблення завжди доповнює і прикрашає модель. Для цього використовують різноманітні оздоблювальні матеріали. Мода звертається до великих історичних періодів розвитку культури, мистецтва, знаходить нетрадиційні „образні" теми Для оформлення одягу (мотиви розпису старовинних церков, рукописів).

Після затвердження на художньо-технічній раді кожної моделі, що рекомендується у виробництво, складається технічний опис. У ньому наводяться зарисовка моделі, характеристика її зовнішнього вигляду (силует, крій, форма, матеріали верху, підкладка, фурнітура), дається перелік деталей, складності обробки, рекомендовані розміри і ріст, технічні вимоги до моделі, таблиця виміру площі лекал матеріалу верху в готовому виробі тощо.

Конструювання швейних виробів

Конструювання швейних виробів - важливий етап швейного виробництва, що полягає у розробленні за зразком моделі графічних рисунків для всіх деталей виробу і виготовлення за ними викрійок (лекал), які використовуються для розкрою матеріалу на деталі при масовому (серійному, індивідуальному) виготовленні швейних виробів. Лекала являють собою шаблони деталей виробу, виготовлені із картону (паперу) на підставі попередньої розробки графічних рисунків.

Розробку графічних рисунків, лекал, їх виготовлення і перевірку здійснюють художники-конструктори одягу. Для того щоб розміри деталей і виробу відповідали вимірам фігур людей, при конструюванні використовують розмірні ознаки типових фігур чоловіків, жінок, хлопчиків і дівчаток, наведені в галузевих стандартах на типові фігури. Як і моделювання, конструювання одягу для дорослих здійснюється за повнотами, а для дітей - за віковими групами. Спочатку конструкцію розробляють на базову модель (зазначену в галузевих стандартах), а потім виготовляють лекала для всіх ростів і повнот.

Конструкція - будова виробу з окремих деталей, з'єднаних в єдине гармонійне ціле. При

розробці конструкції враховують, що вона повинна забезпечити відтворення виробу в точній відповідності моделі. Відповідність виробу первинному зразку за формою, силуетом, конструктивними і декоративними лініями, оздобленням залежить від точності виготовлення лекал. Саме тому їх формам і розмірам при виготовленні приділяють особливу увагу.

Конструкція повинна забезпечити створення найважливіших функціональних властивостей одягу - відповідності формі і розмірам тіла людини, зручності користування, забезпечення правильної посадки на фігурі і комфортних умов для організму людини, підвищення зносостійкості, збільшення терміну служби тощо.

Забезпечення зручності користування виробом у процесі експлуатації значною мірою залежить від правильної розробки конструкції одягу - врахування вимірів тіла, припусків на вільне облягання фігури, форми, розмірів і взаємного розміщення деталей одягу, розміщення застібки, кишень тощо.

Конструювання одягу здійснюють розрахунково-графічним, муляжним та інженерним способами. При розрахунково-графічному способі художники-конструктори, використовуючи спеціальні формули й абсолютні дані про розмірні ознаки типових фігур, взятих із галузевих стандартів, розраховують і будують окремі деталі певної моделі виробу. При побудові рисунків деталей враховуються припуски на вільне облягання, на товщину тканини, прокладки, шви й форму одягу.

При муляжному способі розміри і форму деталей визначають, прикладаючи тканину (папір) до манекена (моделі) і окреслюючи їх контури відповідно до рисунка моделі. Форму і розміри деталей уточнюють під час розкроювання, шиття і примірювання зразка на фігурі, а після отримання точних даних використовують для розробки лекал.

Інженерний спосіб базується на розв'язанні геометричних задач стосовно обтягування кривих поверхонь плоским матеріалом. Він дозволяє автоматизувати розроблення конструкції з допомогою ПЕОМ, врахувати зміни в геометричній формі матеріалів для одягу при обляганні поверхні.

За рисунками деталей виробів вирізають лекала-оригінали (еталони). На швейних підприємствах їх розмножують і виготовляють комплекти робочих лекал усіх розмірів, ростів, повнот, а також допоміжні лекала. На кожній деталі робочих лекал указують назву, номер моделі, розмір, ріст і повноту. Лекала-оригінали використовують для виготовлення і перевірки робочих лекал.

Допоміжні лекала призначаються для розмітки на деталях крою ліній кишень, виточок, петель, підрізання коміра тощо.